

Marzena GUZ

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

marzena.guz@uwm.edu.pl

<https://orcid.org/0000-0003-4630-2584>

KOLORY W REPORTAŻACH MELCHIORA WAŃKOWICZA. REPORTAŻE Z CZĘŚCI KRAJ LAT DZIECINNYCH W TOMIE ANODA I KATODA

Anoda i katoda to ostatni zaakceptowany przez pisarza wybór własnych reportaży. Przed śmiercią, we wrześniu 1974 roku została, m.in. zakończona praca nad przygotowywanym przez Państwowy Instytut Wydawniczy wyborem publicystyki *Anoda i katoda* (Kurzyńska 1977: 291). W zbiorze tym przyciągają uwagę nazwy kolorów. Słownictwo reportaży (innych niż omówione poniżej) omówiła w swojej monografii Urszula Sokólska (Sokólska 2005: passim). Autorka opisała słownictwo nacechowane; neologizmy i okazjonalizmy; frazeologię oraz metaforykę. Interpretacją barw u innych pisarzy zajmowało się dotąd wielu badaczy, m. in.: Siewierska (1988), Szczauk (2004), Handke (2007), Mariak (2014), Seniów (2010, 2013, 2016).

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie zasobu nazw kolorów, którymi Wańkowicz posługiwał się we wskazanych utworach. Zamysłem badania było znalezienie odpowiedzi na następujące pytania: o jakich kolorach pisze autor, które z nich dominują, do czego się one odnoszą, jakie funkcje stylistyczne pełnią nazwy kolorów, jakie nazwy występują w poszczególnych polach barw, jakimi częściami mowy kolory są reprezentowane (por. Handke 2011: 9). Nazwy kolorów uporządkowano według dwóch kryteriów: alfabetycznego oraz biorąc pod uwagę podobieństwo barw.

1. BARWY CHROMATYCZNE¹

Kolor brunatny / brązowy i bury

Kolor *brunatny* to ciemnobrązowy z odcieniem szarawym lub czerwonym (SJP). Nazwę *brązowy* interpretuje się jako kolor mieszany z dominacją czerni (Tokarski 1995: 165). Według niektórych badaczy leksem *brunatny* wiąże się z negatywną konotacją (Wojtyka 2017: 82). M. Wańkowicz opisuje tym kolorem zbiorniki wodne, części roślin oraz artefakt: *W Nalibokach (...), kędy brunatne żelaziste² oka leśne ściągnęły hutników (...)* (85³); *Skoro tylko ziarno rzepaku zbrunatnieje – już się żnie* (143); *wielka pieczęć w brązowym puzderku* (164). Nazwy w polu barwy to *brunatny* i *brązowy*. Kolor wyrażony został za pomocą wymienionych przymiotników i czasownika *zbrunatnieć*.

Kolor *bury* to według definicji ciemnoszary o brązowym i brudnym odcieniu (SJP). M. Wańkowicz opisuje nim ludzi, rośliny oraz artefakty: *bury tłum* (178); *bura trawa* (75); *bure chałupy* (13). Kolor *bury* ma negatywną konotację, jest znakiem nijakości.

Kolor czerwony, różowy i rudy

Wyraz *czerwony* pochodzi od nazwy czerwonego robaka czerwia (Brückner 1957: 76). Anna Wierzbicka pisze: „Najbliższy ekwiwalent angielskiego słowa *red* jest w wielu językach etymologicznie powiązany z wyrazem oznaczającym krew” (1999: 431).

W badanym materiale kolor *czerwony* odnosi się do krwi, do objawu chorobowego części ciała ludzkiego, do zwierzęcia, do części rośliny: *Krew krzepnie na twarzy w sople czerwone* (17); *czerwone obrzmiałe powieki* (84) – objaw chorobowy jaglicy; *kury karmazyny* (111) – kury o upierzeniu barwy mahoniowej, czerwonawobrunatnej z metalicznym połyskiem (Sobol 1999: 531); *purpurowiejące poziomki* (86). M. Wańkowicz użył niepodstawowych nazw barw (Seniów 2010: 157) z pola czerwieni: *karmazyny*, *purpurowiejące*.

Barwa *czerwona* określa też pożywienie: *Wielkie czerwone kule sera (...)* *czerwieniły się jak piwonie na rabatach* (139) oraz artefakty, takie jak: *wstęgi*,

¹ Podział na barwy chromatyczne i achromatyczne proponują m.in. Komorowska (2010: 83–166) oraz Tokarski (1995: 67, 86).

² Jeśli w glebie występują związki żelaza, przybiera ona odcienie brązów i czerwieni, por. Tokarski (1995: 165).

³ W nawiasach obok przykładów podano numery stron z publikacji M. Wańkowicza.

materiał obciowy na meble, materiał na ubranie itp.: *premierzy chodzili przepasani błękitnymi i czerwonymi wstęgami* (16), *czerwony kaftan* (79), *krawat jaskrawoczerwony* (81), *jeden sąsiad (...) krył meble materiałem białym w duże czerwone róże* (25), *w białych kretonowych spodniach w czerwone róże* (25), *czepeczki (...) z wyszytymi czerwonymi krzyżami* (121), *czerwony sztandar* (158), *książeczka w czerwony safian oprawna* (177).

Kolor czerwony wystąpił w powyższych przykładach artefaktów także w zestawieniu z błękitnym i białym.

Dwie nazwy koloru autor użył przenośnie: *rządy czerwonej Hiszpanii* (60), *pani generałowa (...) oczekując, że zapewne cel tej naszej jazdy okaże się dostojny, karmazynowy – mówię: – Do pana Spuziaka* (113–114). *Karmazyn* to w dawnej Polsce szlachcic ze starożytnego rodu, któremu przysługiwało prawo noszenia karmazynowego żupana (Sobol 1999: 531). We fragmencie *czerwieniły się jak piwonie* nazwa koloru jest składnikiem porównania.

W polu barw *czerwieni* wystąpiły u M. Wańkowicza nazwy: *czerwony, karmazynowy, purpurowiejące*.

Barwa *czerwona* reprezentowana jest przez przymiotniki *czerwony, karmazynowy, rzeczownik karmazyny, czasownik czerwienić się* (139) oraz imiesłów *purpurowiejący*. Wystąpiło jedno złożenie *jaskrawoczerwony*.

Barwa *różowa* semantycznie przyporządkowana jest *czerwieni*. Achromatyczny składnik *biały* rozjaśnia, osłabia barwę dominującą *czerwoną* (Tokarski 1995: 157).

Melchior Wańkowicz wykorzystuje tę nazwę, pisząc o krwi: *różowiejąca jamka [w śniegu – M.G.]* (17); *likwor różowiejącej młodej krwi* (84) oraz o kolorze ludzkiej skóry: *W środku tej twarzyczki rozjarzonej najdelikatniejszą różowością* (84); *W kole sześćioletnia krakowianeczka śliczna, różowa* (115).

Barwa reprezentowana jest przez przymiotnik, rzeczownik i imiesłów.

Barwa *ruda* u M. Wańkowicza to m.in. kolor zmieniony pod wpływem czasu, oznaczający (z)niszczenie czegoś. Pisarz określa nią wygląd człowieka, stan użytków zielonych, artefakty: tkaninę i wyrób hutniczy: *rude brody* (21); z *wyrudziałej, wyszczypanej przez gęsi trawy* (77); *wyrudziałe wspólne pastwiska* (77), *Siedzą na nich burłacy⁴ w koszulkach z wyrudziałego ongiś krasnego kumaczu⁵* (21); *ruda wypłowiwała plamka [o krwi – M.G.]* (25); *rude kikuty kolczastej drutu* (118).

⁴ Robotnicy rzeczni w dawnej Rosji (por. Sobol 1999: 151).

⁵ Tkanina bawełniana koloru czerwonego używana w Rosji (SJPD).

Kolor fioletowy

Za barwy składowe *fioletu* uznaje się *niebieską*, *czerveną* i *czarną* (Tokarski 1995: 160). *Fiolet* jest kolorem mocno osadzonym w chrześcijańskiej tradycji europejskiej, należy do barw liturgicznych Kościoła katolickiego (Tokarski 1995: 162).

Ta barwa u pisarza odnosi się do kwiatów oraz artefaktu – szat liturgicznych: *Dalej, niby ktoś kwaczem⁶ farby chlasnął, smugi piwonii, geranii, fioletoowych orlików* (29); *fioleły duchowieństwa* (195).

Kolor niebieski

Błękitny i *niebieski* są atrybutami nieba. Interpretacje tych barw odwołują się do skojarzeń z jasnym, czystym niebem, ale także do wody. W polskim systemie leksykalnym między nazwami barw *błękitny* i *niebieski* istnieje silna rywalizacja, ponieważ *błękitny* eliminuje ze swojego zakresu znaczeniowego odcienie bardzo jasne oraz bardzo ciemne (Tokarski 1995: 132–137).

Kolor *niebieski* opisuje w reportażach wygląd dziecka, stan ludzi po chorobie, przyrodę nieożywioną (por. Borejszo 2015: 9) – niebo oraz artefakt: *krakowianeczka śliczna, różowa, niebieskooka* (115); *Po operacji* [na jaglicę – M.G.] *wszystko widzą na niebiesko* (81); *błękitne (...) niebo* (179); *niebieski minarecik* (80). Jedna nazwa została użyta metaforycznie: *błękitna krew* (181).

W polu barwy pojawiły się dwa przymiotniki: *niebieski* i *błękitny*. Wystąpiło też jedno złożenie *niebieskooka* z przymiotnika *niebieski* i rzeczownika *oko*.

Kolor zielony

Zieleń, podobnie jak inne nazwy kolorów, była już w literaturze osobnym przedmiotem opisu językoznawczego (np. Handke (2011: 7–31), Stanulewicz (2018: 315–331)).

Zdaniem Adrianny Seniów w opisie przyrody dominuje barwa *zielona*, która odzwierciedla właściwości kolorystyczne opisywanych realiów (2016: 210).

⁶ *Kwacz* – ‘pędzel zrobiony z pakuł lub szmat przymocowanych do długiego kija, używany do smarowania smołą, rozprowadzania farby itp.’ (SJP).

Kolor *zielony* odnosi się w badanym materiale głównie do krajobrazu roślinnego, rzadziej do zwierząt i artefaktów. *Zieleń* przyrody oddana została dwiema nazwami barw: *zielony* i *szmaragdowy*: *altanki, zielenią obrośnię* (27); *szmaragdowa droga* (28); *zieloność* (28); *zielone pola* (152); *na szutrze z kruszonych skał nie porasta żadne zielone życie* (155); *Stoimy przed dworem w Puszkach; jest zielono, drzewiasto (...)* (163); *na zielonej łące* (114); *Słońce już siada za połogą zieloną górą* (180).

Ciemną *zieleń* wyraził pisarz za pomocą koloru czarnego: *i drzewa zrobiły się większe (...), zielone, czarne od zieloności (...)* (28); *czarna zieloność leszczyn* (86).

Zieleń odnosząca się do wody, zbiornika wodnego w gospodarstwie rybnym, została odmalowana w następujący sposób: *Pan Protassewicz, godzinami leżąc na wznak, patrzy z zielonej studni wprost w błękitne (...) niebo* (179). Tu *zielony* stanowi tworzywo metafory (Sławkowa 2010: 119) *zielona studnia*. Pojawiają się także *zielone rośliny* (192) jako dekoracja szopki betlejemskiej, zwierzę: *thusta zielona liszka* (77) oraz artefakt: *zielone biurka* (81). M. Wańkowicz korzysta także z czasownika *zielenieć*: *zielenieją pierwsze szczepki* (77); *trawa zielona (...) zielenieć poczęła milszą świeżością* (104).

Zielony został użyty także metaforycznie: *przebywał w tak zwanej zielonej, czyli dezerterskiej kadrze* (122); *Po obejściach zarzuconych znajdziesz nieraz przeszłość, patrzącą czarnym, pozieleniałym ze starości łbem* (76). Pisarz zastosował tu metaforę w formie imiesłowu *patrzącą*, która ożywia przeszłość (Kaptur 2019: 225). M. Wańkowicz używa też synestezji, łącząc wrażenia wzrokowe ze słuchowymi, np. *w bok od drogi ujrzeliśmy zwykłą fanfarę dwojru – hejnał zielony drzew* (28).

W polu opisywanej barwy wystąpiły nazwy *zielony* i *szmaragdowy*. Barwa *zielona* reprezentowana jest przez przymiotnik *zielony*, rzeczowniki *zieloność* i *zieleń*, czasownik *zielenieć* oraz imiesłów *pozieleniały*.

Kolor żółty i złoty

Nazwa koloru *żółtego* odnosi się do słońca (Tokarski 1995: 108). Pisarz maluje tą barwą rośliny uprawne oraz artefakty: *między snopkami żółciejącego zboża* (102); *żółte buty* (18); *pożółkła fotografia* (127) – tu kolor wyraża objaw starzenia.

Barwa *żółta* wyrażona jest w powyższych przykładach przymiotnikiem oraz imiesłowami czynnym i biernym.

Kolory *zółty* i *złoty* łączy bardzo bliskie podobieństwo semantyczne. Obydwie nazwy stosowane są wymiennie na oznaczenie podobnego zjawiska bądź przedmiotu (Tokarski 1995: 114).

Pozytywne konotacje słońca i metalu szlachetnego decydują o jednoznacznie dodatnim wartościowaniu wyrażen z członem *złoty* (Seniów 2012: 203). Pozytywną konotację ma leksem *złoty*, który opisuje krajobraz naturalny (Wojtyka 2017: 80). Przymiotnik *złocisty* nie tylko oddaje konkretną barwę, ale także konotuje błyszczzenie, połysk (Seniów 2012: 192).

Melchior Wańkowicz opisuje barwą *złotą* kwiaty, poza tym kolor ten występuje w dziełach sztuki: *wybuchą złocistą lawą gęstwa słoneczników* (29); *Jeno wewnątrz bije blask z wielkiego obrazu w złocistej sukience* [mowa tu o kościele – M.G.] (105); *W wielkich salach pałacowych przystajemy pod złocionymi bas-reliefami* (113) – [chodzi o wystrój wnętrza pałacowego – M.G.]. Jedno określenie zostało użyte metaforycznie, w znaczeniu *drogi, kochany: panie dziuńciu⁷ złocisty* (55). Wyraz *złocisty* ma tu walor ekspresywny i oceniający (Tokarski 1995: 114).

Barwa *złota* reprezentowana jest przez przymiotnik *złocisty* oraz imiesłów bierny *złocony*.

2. BARWY ACHROMATYCZNE

Istotą kolorów *białego, czarnego i szarego* jest nie tylko określanie barwy, ale także pełnienie funkcji pomocniczej wobec innych barw, powodującej ich rozjaśnienie lub przyciemnienie. Kolor *szary* także dookreśla kolor pod względem ilości światła, np. *szarobeżowy* – beżowy z szarym odcieniem (Komorowska 2010: 83).

Kolor *biały* i *srebrny*⁸

Prototypami barwy *białej* są mleko, śnieg, mąka, które są nośnikami koloru (Seniów 2013: 107, 108). W analizowanych reportażach kolor *biały* odnosi się do wyglądu człowieka: *biała broda* (193), do przyrody nieożywionej, obłoków na niebie: *białe obłoki* (103); *błękitne, płynące białymi obłokami niebo* (179), do artefaktów, a dokładniej do wyglądu budynków:

⁷ We wcześniejszym fragmencie tekstu czytamy: „Och, dziuńciu, dobrodzieju mój” (55).

⁸ Kolor srebrny należy do pola bieli (por. Bal 2004: 282).

jarzący się w księżycu **biały** portal domu (74), po wieki by trwały tak dwory, jak ten oto Obórek pani Eynarowiczowej, **bielejący** się swymi oficynkami (139); kucharz siedział pod **białą** ścianą domu (144), do części ubrania: płaszcz **biały** z Krzyżem Jerozolimskim (37); **biały** fartuch [wetrynarza – M.G.]; pokojówka w **białym** czepeczku (182); **anioły** z **białymi** skrzydłami [o szopce betlejemskiej – M.G.] (192). Inny wymieniony artefakt to: **bilet**, **bielejący** na tarcicowym stole (146).

Nazwa koloru została użyta też metaforycznie: *Autor przyznaje, że dziad jego sprzeciwił się pozwoleniu na powrót do kraju Mickiewicza (...). Usiłuje go **bielić** [w artykule – M.G.] (155). Kolejnym przykładem synestezji jest fragment: *rumianki (...) wytrzeszczą roześmiane buzie i poczną się potrącać i chichotać, i **gęźbić bielą** idącą w dal łąki (28). Chodzi tu o czasownik **gęźbić**, pochodzący prawdopodobnie od rzeczownika **gęźba**⁹.**

Barwa **biała** reprezentowana jest przez przymiotnik **biały**, rzeczownik **bielizna**: *Na jednej z polan błyska świeżym drzewem **bielizna** ściętego pnia (95), czasownik **bielić** oraz imiesłów czynny **bielejący**.*

Kolor **srebrny** opisuje wygląd człowieka, wody w rzece i w stawie oraz światło: *srebrzysta broda (79); wzdłuż **srebrnej** Dżisny [rzeka – M.G.] (20); Woda stawu też **srebrzy** się na jasnej przestrzeni (74); **srebrzyste** perspektywy wód (91); **świr li **srebrzyście** rzeka (102); **srebrzysta**, powolna Niewiaża [nazwa rzeki – M.G.] (102); Księżyc wypływa i przez stare wspaniałe alej lip lecieszyńskich tka się **srebrne** światło (74).***

W polu barwy **srebrnej** wystąpiły nazwy: **srebrny** i **srebrzysty**. Kolor **srebrny** reprezentowany jest przez omówione przymiotniki, czasownik **srebrzyć** się oraz przysłówki **srebrzyście**.

Kolor czarny

Kolor **czarny** określa u M. Wańkowicza wygląd człowieka: *człowiek o **kruczej** asyryjskiej brodzie (155), objaw osłabienia¹⁰: Z tego głodu, z tego pośpiechu, mrozu (...) to już aż **czarno** miałem przed oczyma (129), zwierzę lub jego część ciała: **wyścigowe czarne** świnie białoruskie (77); **ruchliwy czarny** nos [psa – M.G.] (136), drzewostan lub jego cień: **aleje czarne** (91); **czarne lasy** (102); **czarny** cień starodrzewu (91); **na tle **czerniejącego** lasu***

⁹ Muzyka, instrument muzyczny, grajkowie (SJPD).

¹⁰ „W językowej kreacji postaci barwy egzemplifikują pozytywne lub negatywne przeżycia” (Żurawska-Chaszczewska 2015: 161).

(105); *Czarne cienie padają od ogromnych lip* (180), wodę (w cieniu): *Dalej woda jest czarna: kładzie się na nią cień potężnych drzew* (74); *balansując nad czarną i głęboką wodą* (88); *Schodzimy stromym urwiskiem aż nad Berezynę, na której czarny nurt patrzymy spod baldachimu liści* (119); *Janów jest na piaszczystym stoku położony. Chatki tam żydowskie patrzą płomykami okienek na czarną przepławę przez Wilię* (183) oraz niebo: *czarne niebo petersburskie* (27).

Kolor czarny pojawia się w związku z nocną porą: *Za czarnymi oknami szumiały drzewa i miało się dobrze pod północ* (107); *reflektory (...) świeciły w czarne niebo, to raz po raz leciały w wyrwy czarne* (118); *Zrobiła się czarna noc* (184); *wchodzi w sień czarną* (185). Kolor czarny powstaje również na bazie kontrastu z jasnością: *chwilami przez luki kumulusa przelewa się taki żar i blask, że cienie aż czarne robią krajobraz jak z baśni* (150).

Ponadto barwą czarną opisane są artefakty: *czarny tytoń* (88), *czarny garnitur* (172); *W wielkiej sieni wyrwy w posadzce z czarnego dębu*¹¹ (120); *Mieli na spalonych słońcem piersiach czarne zatłuszczone szkaplerze* (103) – oznaka zabrudzenia, zniszczenia i zużycia przedmiotu.

Kolor ten wykorzystany został także jako metafora: *Po obejściach zarzuconych znajdziesz nieraz przeszłość, patrzącą czarnym, pozieleniałym ze starości łbem* (76); *czarny chleb* (80) – chleb z razowej mąki (SJP); *Bóg to, widać, rządzi nie tylko słońcem, ale i czarnymi wichrami szalejącymi nocą* (185).

W polu barwy pojawiają się nazwy *czarny* oraz *kruczy*. Opisywana barwa reprezentowana jest przez przymiotnik *czarny*, czasownik *czarnieje*: *Czarnieje chatka*. (184) oraz imiesłów *czerniejący*.

Kolor szary

Barwą o negatywnie wartościujących konotacjach jest kolor *szary*, konotuje on m.in. smutek (Seniów 2016: 205, 206). *Szarość* w odniesieniu do zjawisk atmosferycznych i krajobrazu naturalnego oznacza nijakość (Wojtyka 2017: 77).

Kolor *szary* opisuje w reportażach ludzi, aurę pogodową, zapadający zmierzch oraz artefakt: *Ludzie wtedy się garbią, (...) szarzeją* (16); *szarzejące*

¹¹ „Nazywany polskim hebanem lub dębem kopalnym – czarny dąb, to drewno o unikatowej technice pozyskania i obróbki. Wydobywa się go spod ziemi lub wody, gdzie przebywa w warunkach wysokiej wilgotności nawet kilkaset lat” (GZ).

śniegi (17), czyli śniegi zanikające; w *szarzącym* dniu (184); *pojechałem na ten ślub, jak stałem, w szarym garniturze* (133).

Omawiana barwa została użyta też metaforycznie: *Jest to wielki dar dla Polski, zszarzałej, odpoetycznionej, wysilonej i wyżyłowanej* (58).

3. BARWY MIESZANE

Polem barw mieszanych zajęła się w swojej pracy Magdalena Wojtyka (2017: 84). W literaturze przedmiotu przedstawiono losy przymiotników *barwny* i *kolorowy* w dziejach języka polskiego (Seniów 2014: 200–203, 206–208).

U Melchiora Wańkowicza występuje kilka epitetów, które nie wskazują na konkretny kolor, np.: *wspaniałe, barwiste mundury attachés wojskowych całego świata* (16), *krzykliwie wielkoruskie barwy* (79), *Dobrze jest te czasy wspominać teraz, na ganku weneckim zacisznego dworu, w którym kolorowe szybki rozszczepiają słońce na kolorowe plamy* (164).

4. WYNIKI BADAŃ

Paleta barw przedstawionych w omawianych reportażach jest dość bogata. Wśród cytowanych przykładów nie ma jednak wyjątkowych stylistycznie użyć, neologizmów ani zbyt wielu struktur słowotwórczych. Wykorzystana w reportażach leksyka z pola barw nie jest zbyt oryginalna. Przeważają tu typowe określenia przymiotnikowe używane w znaczeniach podstawowych. Dominujące kolory to u pisarza: biały, czarny, czerwony i zielony. Kolory odnoszą się do ludzi, zwierząt, roślin, krajobrazu (wody płynące i stojące), nieba i artefaktów. Do ich funkcji należą opis wyglądu postaci, ich urody, przedstawienie ubioru bohaterów, ich stanu psychicznego, odmalowanie realiów Kresów, głównie przyrody. Często pełnią rolę epitetów, wchodząc w skład dwuelementowych wyrażen, np. *brura trawa*. Nazwy barw rzadko występują w sensie przenośnym, sporadycznie są składnikiem metafory, porównania lub synestezji. Nazwy w polu barw nie są zróżnicowane, są to najwyżej dwa leksemy, np. *czerwony* i *karmazynowy*. Barwy reprezentowane są najczęściej przez przymiotniki, rzadziej rzeczowniki, czasowniki, imiesłowowy czynny i bierny oraz przysłówki. Nieczęsto wystąpiły złożenia przymiotnikowe, np. *jaskrawoczerwony, niebieskooka*.

BIBLIOGRAFIA

- Bal A., 2004, *Kolor złoty i srebrny w metaforach Bohdana Zaleskiego*, „*Język Polski*” 4, s. 280–290.
- Borejszo M., 2015, *Kolory Afryki w powieści Henryka Sienkiewicza W pustyni i w puszczy. Część I: świat przyrody*, „*Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza*” 22 (42), 1, s. 7–34.
- Brückner A., 1957, *Słownik etymologiczny*, Warszawa.
- Handke K., 2007, *Henryk Sienkiewicz i Stefan Żeromski jako koloryści*, w: *Henryk Sienkiewicz w kulturze polskiej*, red. K. Stępnik, T. Bujnicki, Lublin, s. 319–336.
- Handke K., 2011, *Pole semantyczne barw zieleni w twórczości Stefana Żeromskiego*, „*Studia Językoznawcze*” 10, s. 7–31.
- Kapturek E., 2019, *Funkcje nazw kolorów w „Solaris” Stanisława Lema*, w: *Język pisarzy: środki artystycznego wyrazu*, red. T. Korpysz, A. Kozłowska, Warszawa, s. 223–237.
- Komorowska E., 2010, *Barwa w języku polskim i rosyjskim. Rozważania semantyczne*, Szczecin.
- Kurzyńska M., 1977, *O Melchiorze Wańkowiczu – nie wszystko*, Warszawa.
- Mariańska L., 2014, *Funkcje barw w listach Henryka Sienkiewicza do członków rodziny*, „*Studia Językoznawcze*” 13, s. 127–155.
- Seniów A., 2010, *Funkcja barw w językowej kreacji przyrody w Chamie Elizy Orzeszkowej*, w: *Barwa w języku, kulturze i literaturze I*, red. E. Komorowska, D. Stanulewicz, Szczecin, s. 155–162.
- Seniów A., 2012, *Barwa złota w utworach lirycznych Juliana Tuwima*, „*Studia Językoznawcze*” 11, s. 187–208.
- Seniów A., 2013, *Właściwości stylistyczno-semantyczne barwy białej w językowej kreacji zimowych pejzaży na przykładzie wierszy Juliana Tuwima*, w: *Barwa w języku, literaturze i kulturze IV*, red. E. Komorowska, D. Stanulewicz, Szczecin, s. 101–112.
- Seniów A., 2014, *Przymiotniki „barwny”, „bezbarwny”, „kolorowy” w historii języka polskiego*, „*Studia Językoznawcze*” 13, s. 199–209.
- Seniów A., 2016, *Barwne wartościowanie świata w Sielance nieróżowej Elizy Orzeszkowej*, w: *Barwa w języku, literaturze i kulturze VII*, red. E. Komorowska, D. Stanulewicz, Szczecin, s. 203–214.
- Siekierska K., 1988, *Barwy przyrody w „Trylogii” Henryka Sienkiewicza*, „*Poradnik Językowy*” 5, s. 324–331.
- Sławkowa E., 2010, *Funkcje leksyki kolorystycznej w prozie Andrzeja Stasiuka*, „*Język Artystyczny*” 14, s. 115–126.

- Sobol E. (red.), 1999, *Słownik wyrazów obcych*, Warszawa.
- Sokólska U., 2005, *Leksykalno-stylistyczne cechy prozy Melchiora Wańkowicza (na materiale reportaży z lat 1961–1974)*, Białystok.
- Stanulewicz D., 2018, *Nazwy odcieni barwy zielonej w kategorii „proza” Narodowego Korpusu Języka Polskiego*, „*Studia Językoznawcze*” 17, s. 315–331.
- Szczaus A., 2004, *Pole barw w „Listach z podróży do Ameryki” Henryka Sienkiewicza*, „*Studia Językoznawcze*” 3, s. 375–386.
- Tokarski R., 1995, *Semantyka barw we współczesnej polszczyźnie*, Lublin.
- Wańkowicz M., 2011, *Anoda i katoda*, Warszawa.
- Wierzbička A., 1999, *Język – umysł – kultura*, Warszawa.
- Wojtyka M., 2017, *O słownictwie z zakresu nazw kolorów w reportażach Ryszarda Kapuścińskiego*, w: *Problemy języka i tekstu w perspektywie historycznej i współczesnej*, red. B. Mitrenga, Katowice, s. 73–88.
- Żurawska-Chaszczewska J., 2015, *Stylistyczna funkcja barw w powieści Kollokacja Józefa Korzeniowskiego*, „*Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza*” 19(39), 2, s. 153–170.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE I SKRÓTY

- SJP – *Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pl> (dotęp: 3.08.2020).
- SJPD – *Słownik języka polskiego pod red. W. Doroszewskiego*, <https://sjp.pwn.pl/doroszewski> (dotęp: 26.06.2019).
- GZ – *Cenny czarny dąb*, <http://www.gazetalesna.pl/czytaj/1281/Cenny-czarny-d%C4%85b> (dotęp: 3.08.2020).

COLOURS IN MELCHIOR WAŃKOWICZ'S REPORTAGES. REPORTAGES FROM KRAJ LAT DZIECINNYCH (THE LAND OF CHILDHOOD) IN THE ANODA I KATODA (ANODE AND CATHODE) SERIES

Abstract

This study analyses the names of the colours used by the author of the reportages. The research method is based on finding answers to the following questions: What colours does the author write about? Which of them prevail? What do they refer to? What stylistic functions do the names of the colours fulfill? What

names appear in various colour fields? What parts of speech are the colours represented by? The lexicon of colour words in the reportages under consideration is quite rich. Colours are related to people, animals, plants, landscapes and artefacts, and their function is to describe the appearance of the characters and their beauty, depict their clothing and their mental state, portray the reality of the Borderlands, mainly the landscape. Most often, they are used as epithets. The names in the colour field are not differentiated. Colours are most often represented by adjectives, less frequently by nouns, verbs, active and passive participles and adverbs. Occasionally, adjectival compounds are used.

Key words: Melchior Wańkiewicz, reportages, colours, stylistic functions